

Llys a Llan

*Colofn sy'n crwydro ar hyd
meysydd llên, crefydd a hanes yng
Nghaerdydd a'r Fro*

Yr Athro E. Wyn James

Heol Shirley: Man Geni'r Dinesydd

Prin yw'r ardaloedd yng Nghymru na fu rhywun adnabyddus yn ein bywyd diwylliannol yn byw ynddynt rywdro – nid rhai o'r rheng flaenaf bob tro, mae'n wir, ond rhywrai digon amlwg i fod yn enwau cyfarwydd y tu allan i'w milltir sgwâr. Ond ceir rhai mannau lle y mae enwau adnabyddus 'gyn amlled â'r mwyar ym mis Medi'.

Dyna'r ardal rhwng Dyffrynnoedd Conwy a Chlwyd a'i llu llenorion dros y canrifoedd – Tudur Aled, William Salesbury, William Morgan, Twm o'r Nant a Gwilym Hiraethog, ac enwi ond llond dwrn o'r pwysicaf. Dyna, wedyn, yr ardal chwarelyddol yng nghyffiniau Dyffryn Nantlle, gwlad Kate Roberts ac R. Williams Parry a'i gefnder, T. H. Parry-Williams, ymhlith eraill. A dyna ardal Llanymddyfri ym mlaenau Dyffryn Tywi a'i chnwd o emynwyr yn y 18fed ganrif, gan gynnwys y 'brenin' ei hun, William Williams o Bantycelyn.

Ceir ambell stryd, hyd yn oed, sy'n fwy nodedig na'i gilydd. Dyna Kenry Street yn Nhonypandy yng Nghwm Rhondda. Gellid cynnal modiwl cyfan mewn cwrs gradd yn trafod y llenorion Cymraeg a fu'n byw ynddi! Symudodd Kate Roberts a'i gŵr Morris Williams o 8 Lôn Isa, Rhiwbina, i fyw yn 7 Kenry Street yn 1931 ac aros yno nes iddynt symud i Ddinbych yn 1935. A bu eu cyfaill, y bardd a'r dramodydd J. Kitchen Davies (tad y Prif Lenor a'r Prifardd Manon Rhys a thad-cu'r Prifardd Owain Rhys), yn byw yn y stryd honno am rai blynyddoedd. Pan oedd yn dair blwydd oed, symudodd teulu'r cyn-Archdderwydd R. Bryn Williams i Kenry Street ac aros yno am ryw bum mlynedd nes iddynt ymfudo i Batagonia yn 1910; a bu cyn-Archdderwydd arall yn cyrchu yno'n gyson o un o'r strydoedd cyfagos pan oedd yn ifanc, oherwydd yn Kenry Street yr oedd mam-gu a thad-cu Christine James yn byw. Yn Kenry Street hefyd yr oedd Will John, yr un a ddilynodd Mabon yn Aelod Seneddol dros Orllewin Rhondda, yn byw ar un adeg; a 144 Kenry Street oedd lleoliad y lloches i fenywod, 'Llety Cranogwen'.

A dyna William Street yng Nghilfynydd, ychydig i'r gogledd o Bontypridd. Hon yw'r stryd sy'n dal record y byd, mae'n siŵr, am bobl a chanddynt raddau er anrhydedd a fu'n byw ynddi, oherwydd derbyniodd pum person a fagwyd yn William Street raddau er anrhydedd gan Brifysgol Cymru – y cantorion Geraint Evans a Stuart Burrows, y gwleidydd Merlyn Rees, yr awdur D. Gwyn Jones, a Gareth Owen a fu'n brifathro Coleg Prifysgol Cymru, Aberystwyth. Roedd D. Gwyn Jones yn awdur cynhyrchiol. Ef a luniodd yr enciclopedia i blant, *Chwilota*, a'r fersiwn Cymraeg o'r garol 'Pan oedd bugeiliaid gyda'u praid', ac ef am flynyddoedd oedd golygydd *Y Gadwyn*, cylchgrawn Eglwys y Crwys. Cyhoeddodd ei wraig, Gwenllïan (hithau o gyffiniau Pontypridd), rai llyfrau i blant hefyd. Symudodd y ddau i'r Eglwys Newydd ar ôl i Gwyn gael

ei benodi'n bennaeth adran arholiadau'r Cyd-bwyllgor Addysg, gan aros yno wedi iddynt ymddeol. A threuliodd Gareth Owen a'i wraig, Beti, hwythau, flynyddoedd eu hymddeoliad yn yr Eglwys Newydd.

Yng nghyd-destun Caerdydd, heol nodedig iawn am amllder ei thrigolion adnabyddus dros y blynyddoedd yw Heol Shirley ger Parc y Rhath. Codwyd yr heol o tua 1905 ymlaen ar dir fferm Pen-y-waun, sef pen gogleddol y Waun Ddyfal. Mae'n rhyw fath o estyniad i Heol Pen-y-waun, gan ddisgyn o ochr ogleddol yr heol honno at y cylchdro ger Parc y Rhath, lle y mae'n ymuno â Heol y Dderwen Deg (*Fairoak Road*). Fe'i henwyd ar ôl Lewis Vincent Shirley, neu Sherley (1828–85), a aned yn Hendon yn Middlesex ac a ddaeth yn bartner mewn cwmni cyfreithiol yng Nghaerdydd. Roedd yn byw ym Mhlasnewydd yn y Rhath (a elwid hefyd yn 'Roath Castle'; Clwb Chwaraeon Mackintosh ydyw erbyn hyn), a bu'n asiant i stad Mackintosh ac yn ymgynghorydd cyfreithiol i Ardalydd Bute. Gadawodd £74,000 yn ei ewyllys – gwerth tua £12 miliwn yn arian heddiw.

Mae sawl un a fu'n byw yn Heol Shirley yn haeddu erthygl gyfan iddynt eu hunain, ond dyma ychydig sylwadau am rai o'r amlycaf o'i thrigolion, gan ddechrau gyda dau hanesydd dylanwadol, sef E. Ernest Hughes (1877–1953) ac R. T. Jenkins (1881–1969), a fu'n gyd-ddisgyblion yn ysgol ramadeg y Bala ac a fu hefyd yn byw yng Nghaerdydd yr un pryd â'i gilydd am gyfnod byr.

Symudodd **Ernest Hughes** i Gaerdydd yn 1905 pan benodwyd ef yn ddarlithydd hanes yng Ngholeg y Brifysgol, a bu yno hyd 1920 pan symudodd i Goleg Prifysgol newydd Abertawe, gan ddod yn Athro Hanes cyntaf y coleg hwnnw yn 1926. Yn Abertawe, fel yng Nghaerdydd, rhoddai bwys mawr ar ddysgu hanes Cymru. Darlithiai yn helaeth ac yn frwdfrydig i ddosbarthiadau allanol a chymdeithasau diwylliannol, a gallai R. T. Jenkins ddweud mewn ysgrif goffa amdano, fod Ernest Hughes wedi gwneud mwy na neb er O. M. Edwards i boblogeiddio hanes Cymru – dweud mawr. Gwnaeth hefyd gyfraniad pwysig i fyd y ddrama, gan gynnwys bod yn fwy cyfrifol na neb fod drama newydd gan W. J. Gruffydd, *Beddau'r Proffwydi*, wedi ei pherfformio yn y Theatre Royal yng Nghaerdydd ym mis Mawrth 1913 – datblygiad arwyddocaol iawn yn hanes y ddrama Gymraeg.

Daeth **R. T. Jenkins** i Gaerdydd yn 1917, pan benodwyd ef yn athro hanes yn Ysgol Uwchradd y Bechgyn. Trwy wraig Ernest Hughes, trefnwyd iddo ef a'i wraig rentu fflat uwchben siop groser yn 1 Heol Shirley. Symudasant i'r fflat tua diwedd 1918 a buont yno am ryw flwyddyn cyn mynd i fyw i dŷ newydd sbon yn Lôn-y-dail, Rhiwbina; ac yn Lôn-y-dail (yn rhif 4, ac wedyn yn rhif 24) y buont nes symud i Fangor yn 1930, pan benodwyd R. T. Jenkins yn ddarlithydd yn adran newydd Hanes Cymru yng Ngholeg y Brifysgol

yno. Roedd yn awdur dawnus a difyr. Cyfrannai'n rheolaidd i gylchgrawn *Y Llenor*, ac nid yw hynny'n syndod, efallai, o gofio ei fod yn byw y drws nesaf i'r golygydd, W. J. Gruffydd, yn Rhiwbina; ac yn Rhiwbina yr oedd pan ysgrifennodd ei glasu'r *Hanes Cymru yn y Ddeunawfed Ganrif*.

Un a fu'n byw yn 1 Heol Shirley cyn R. T. Jenkins oedd **David Evans** (1842–1914). Yno yr oedd pan gyhoeddwyd ei gyfrol *Cymeriadau a Chymanfaeod Hynod: Adgofion* yn 1910. Symudodd i Gaerdydd yn 1907 wrth ymddeol o fod yn weinidog gyda'r Annibynwyr yn Heol Awst, Caerfyrddin. Roedd ef a'i frodyr, Dr Owen Evans, Llundain a Thomas Evans, Amlwch, ill tri yn weinidogion gyda'r Annibynwyr. Rhai o ogledd sir Drefaldwyn oeddynt, a dywedir fod eu mam-gu yn berthynas agos i'r emynyddes Ann Griffiths. Ymhlith disgynyddion David Evans mae'r cyn -Archdderwyddon Jim Parc Nest a John Gwilym a'u brawd, y Prifardd Aled Gwyn.

Byddai gan 6 Heol Shirley le amlwg am flynyddoedd lawer yn hanes Symudiad Ymosodol y Methodistiaid Calfinaidd am mai dyna gartref **Tydvil a John Thomas**, rhai o arweinwyr blaenllaw y Symudiad.

Yn ystod ail hanner y 19eg ganrif, bu twf mawr yn y boblogaeth o boptu i ganol Caerdydd, mewn ardaloedd fel Treganna a Grangetown yn y gorllewin a'r Rhath a'r Sblot yn y dwyrain. Gwelwyd caeau'r ffermydd yn diflannu o dan resi ar ben rhesi o dai a gwelwyd hefyd ymdrechion cynyddol i efengylu a phlannu eglwysi yn y cymunedau newydd hynny.

Un a gyfrannodd yn arwyddocaol at y gwaith efengylu hwnnw oedd John Pugh (1846–1907), brodor o sir Drefaldwyn a ddaeth i Gaerdydd yn 1889 i fod yn weinidog eglwys y Methodistiaid Calfinaidd (neu Eglwys Bresbyteraidd Cymru, a rhoi i'r enwad ei enw arall, diweddarach) ar gornel Stryd Clifton a Heol Casnewydd. Dechreuodd John Pugh drefnu ymgyrchoedd efengylu ac arweiniodd hynny yn 1892 at sefydlu'r 'Symudiad Ymosodol' (neu'r 'Forward Movement' yn Saesneg) yn fraich genhadol swyddogol i Eglwys Bresbyteraidd Cymru, a John Pugh yn arolygydd. Codwyd tua 50 o neuaddau efengylu gan y Symudiad Ymosodol yn ystod y 15 mlynedd y bu John Pugh yn arolygydd, y rhan fwyaf o lawer ohonynt ym Morgannwg a Mynwy, a naw o'r rheini yng Nghaerdydd.

Roedd un o'r neuaddau hynny yn Heol yr Eglwys Newydd ar y Mynydd Bychan (lle mae 'Heath Evangelical Church' erbyn hyn). Dyna'r achos, meddid, a gynyddodd fwyaf o holl ganghennau'r Symudiad Ymosodol. Codwyd ysgoldy ar y safle yn 1900, a oedd yn dal tua 300 o wrandawyr, ar gost o £950. Gwelwyd twf yn nifer y mynychwyr, yn enwedig yn sgil Diwygiad 1904/05, ac yn 1906 codwyd neuadd ar gost o bron £4,000, a honno'n dal 900 o wrandawyr; a dyna'r capel sydd yno hyd heddiw.

Un o'r rhai a osododd y meini coffadwriaethol yn yr adeilad newydd mewn seremoni yn Ebrill 1906 oedd **Mrs Tydvil E. Thomas**, Ysgrifennydd Cangen y Menywod o'r Symudiad Ymosodol. Roedd yn un o deulu blaenllaw yn Hermon, eglwys y Methodistiaid Calfinaidd yn Nowlais, a'i thad, J. B. Evans (1836–1905), yn fasnachwr cyfoethog. Graddiodd yn BA o Goleg y Brifysgol yn Aberystwyth yn 1898, yr un

flwyddyn â'r hanesydd Ernest Hughes a deng mlynedd ar ôl ei brawd, J. Young Evans (1865–1941), a ddaeth maes o law yn Athro yng ngholegau'r Methodistiaid Calfinaidd yn Nhrefeca ac Aberystwyth.

Yn Nhachwedd 1904, priododd Tydvil Eleanor Evans â **John Thomas** (1867–1934), brodor o Efailnewydd ger Pwllheli. Symudodd ef yn 1903 o fod yn weinidog yn Acrefair ger Rhiwabon i Gaerdydd, i fod yn gynorthwydd i John Pugh, ac fe'i penodwyd yn Ysgrifennydd Cyffredinol y Symudiad Ymosodol yn 1911. Bu John Thomas hefyd yn bugeilio achos y Symudiad Ymosodol ar y Mynydd Bychan rhwng 1903 ac 1905.

Symudodd Tydvil a John Thomas i Heol Shirley tua diwedd 1906, ac yn 6 Heol Shirley yr oeddynt yn byw pan oedd Tydvil yn un o'r rhai a drefnodd gasglu llofnodion yng Nghaerdydd ar gyfer Deiseb Heddwch Menywod Cymru 1923–24.

Roedd Tydvil Thomas yn ffigur cyhoeddus amlwg iawn yn ei dydd. Adeg ymweliad ganddi hi a'i gŵr ag America yn 1919, dywedwyd ei bod 'gyn enwoced ag yntau ar gyfrif ei hynni, ei gallu, a'i gwaith' a bod ganddi 'dalent arbennig i siarad yn gyhoeddus', er nad oedd mor rhugl ei Chymraeg â'i phriod. Bu'n weithgar mewn sawl cylch, nid lleiaf gydag Undeb Dirwestol Merched y De. Ac yn ogystal â bod yn Ysgrifennydd Cangen y Menywod o'r Symudiad Ymosodol, bu Tydvil Thomas hefyd yn Ysgrifennydd 'Cartref Treborth', lloches i fenywod a agorwyd yn 1905, yn sgil y Diwygiad, gan y Symudiad Ymosodol yn Heol y Gorfforaeth, Grangetown – gwaith a ehangwyd yn 1908 yn dilyn prynu tŷ sylweddol o'r enw 'Kingswood' yn Heol Ddwyreiniol y Bont-faen, Treganna.

Gweinidog amlwg arall gyda'r Methodistiaid Calfinaidd oedd **Thomas Bowen**, awdur *Dinas Caerdydd a'i Methodistiaeth Galfinaidd* (1927). Fe'i ganed yn Llanelwyr, ond symudodd y teulu i Gaerdydd pan oedd yn bum mlwydd oed. Dywedir iddo, yn ddyn ifanc, ymdaflu i fywyd Cymraeg Caerdydd 'gydag ynni ac ymroddiad'. Roedd yn un o ysgrifenyddion 'Undeb Ysgolion Sabothol Cymraeg Caerdydd', a sefydlwyd yn 1886 i 'argraffu yn ddwys ar feddwl y rhieni y pwys o defnyddio y Gymraeg fel iaith y teulu' am fod 'ugeiniau o blant Cymru yn mynychu addoldai Cymraeg, a heb fod yn deall yr efengyl a bregethir yn yr addoldai hynny'. Bu Thomas Bowen yn weinidog gyda'r Symudiad Ymosodol yn Heol Monthermer (safle 'Highfields Church' erbyn hyn) rhwng 1912 ac 1916. Yn 1916, fe'i penodwyd yn Ysgrifennydd y Gronfa Gynorthwyol newydd a grëwyd gan enwad y Methodistiaid Calfinaidd yn ne Cymru, a'r adeg honno roedd yn byw yn 26 Heol Shirley.

Gweinidog arall a fu'n byw yn Heol Shirley, yn rhif 63, oedd **J. H. Miles**, a ddefnyddiai'r ffugenw 'Plinius' ac a oedd yn aelod gyda'r Bedyddwyr yn y Tabernacl ar yr Ais. Roedd yn weinidog ym Mwlch-gwynt ger Hendy-gwyn ar Daf cyn symud i Gaerdydd yn 1884. Yn awdur a chyhoeddwr cynhyrchiol, fe'i penodwyd yn oruchwyliwr 'Cymdeithas Lyfrau Bedyddwyr Cymru' a sefydlwyd yn 1891, a bu am gyfnod yn niwedd y 19eg ganrif a dechrau'r 20fed ganrif yn llyfrwerthwr yn 2 Arcêd y Frenhines, gan gynnig gostyngiadau i weinidogion a phregethwyr ar lyfrau Cymraeg a Saesneg.

Mab i weinidog gyda'r Bedyddwyr oedd **Idwal**

Machno Humphreys (1893–1919). Enillodd ei dad, Richard Machno Humphreys (1852–1904), y Goron yn Eisteddfod Genedlaethol y Rhyl y flwyddyn y bu farw. Symudodd idwal i Gaerdydd yn 1914 i fod yn is-olygydd ar y *Western Mail*, gan fyw gyda'i fam weddw a'i chwaer yn 19 Heol Shirley. Ymunodd â'r fyddin yn 1917 a bu farw o'r darfeddigaeth yn 1919, ar ôl ei ddal pan oedd yn garcharor rhyfel yn yr Almaen.

Symudodd **David Caxton Davies** (1873–1955) i Gaerdydd yn 1910 ac ymgartrefu yn 67 Heol Shirley. Brodor o Lanbedr Pont Steffan ydoedd. Roedd yn rheolwr 'Cwmni y Wasg Eglwysig Gymreig' yn y dref honno rhwng 1898 ac 1904 a bu am gyfnod yn rheolwr cwmni argraffu a chyhoeddi enwog William Lewis pan oedd yn byw yng Nghaerdydd. Yn addas iawn o gofio fod 'Caxton' yn enw ar argraffydd arloesol o'r 15fed ganrif, rhoddwyd MA er anrhydedd gan Brifysgol Cymru i D. Caxton Davies yn 1947 am ei gyfraniad i fyd cyhoeddi yng Nghymru, ac yn enwedig i gyhoeddi Cymraeg. Roedd yn un o sylfaenwyr Clwb Rotari Caerdydd ac yn aelod blaenllaw yn Eglwys Dewi Sant; ac yn Eglwys Dewi Sant y cynhaliwyd ei wasanaeth angladdol.

Bu un arall a ymddiddorai'n fawr ym myd y llyfr yn byw yn 67 Heol Shirley ar ôl Caxton Davies, oherwydd dyna gartref **Alun ac Eleanor Mathias** am flynyddoedd lawer, y ddau yn aelodau ffyddlon yn Eglwys Minny Street a'r ddau yn gymwynaswyr mawr mewn sawl cylch. Darlithydd yn yr Adran Addysg yng Ngholeg y Brifysgol oedd W. Alun Mathias (1916–2002). Roedd yn ysgolhaig o'r radd flaenaf ac yn awdurdod mawr ar William Salesbury, y cyhoeddwyd ei gyfieithiad o'r Testament Newydd i'r Gymraeg yn 1567. Roedd hefyd yn olygydd profiadol iawn. Ef a olygodd gyfrol cyfansoddiadau a beirniadaethau Eisteddfod Genedlaethol y Barri a'r Fro yn 1968 a chyd-olygodd *Dysg a Dawn* (1992), cyfrol goffa i'w gyfaill agos a'i gyd-ddarlithydd yng Ngholeg Caerdydd, Aneirin Lewis (1924–89). Roedd y ddau yn gasglwyr llyfrau brwd ac yn rhai o swyddogion cynnar Cylch Llyfryddol Caerdydd yn niwedd yr 1980au; ac un o gymwynasau Eleanor, gwraig Alun, oedd llenwi bwlch mawr yng nghasgliad Llyfrgell Prifysgol Caerdydd trwy roi i'r Llyfrgell ei gopi ef o Destament Newydd 1567.

Magwyd Alun yng Nghaerdydd i deulu a oedd â'i wreiddiau yng ngorllewin Cymru, ac un o ogledd sir Benfro oedd ei wraig, Eleanor, a fu farw yn 2004. Gwnaeth hi gyfraniad mawr ym myd darlledu Cymraeg. Meddai'r newyddiadurwr Gwilym Owen yn ei hunangofiant *Crych Dros Dro* (2003) am ei chyfraniad i raglen *Y Dydd*: 'Mrs Eleanor Mathias – y Golygydd Newyddion – merch arbennig iawn. Roedd hi'n rhoi ei phopeth i'r rhaglen ac roedd ei phryder ynglŷn â chywirdeb ieithyddol yn fwy gwerthfawr na dim. Perl o wraig broffesiynol oedd Eleanor a'i theyrngarwch yn batrwm i bawb.'

Roedd cartref **Rosentyl a Bryneilen Griffiths** yn Heol Shirley bron gyferbyn â chartref Alun ac Eleanor Mathias. Ganed y ddwy yn Nowlais, yn ferched i Tom Griffiths ('Brydan'; 1869–1953), awdur a golygydd a

weithiai i'r cyhoeddwyd cynhyrchol a dylanwadol 'Cwmni Cyhoeddi Addysgol/ Educational Publishing Co.', a sefydlwyd yn 1897 ac a brynwyd gan Hughes a'i Fab yn 1927. Meddygon oedd y ddwy. Agorodd Dr Rosentyl Griffiths (1903–99) bractis yn 1931, ac ymunodd ei chwaer, Dr Bryneilen Griffiths (1905–91), â'r practis yn 1933. Etholwyd Rosentyl yn Gymrawd o'r 'British Medical Association' yn 1979, ac mae llun dyfrlliw ohoni gan Claude Marks yn Amgueddfa Cymru.

I astudio meddygaeth yn y brifysgol, roedd rhaid wrth gymwysterau mewn Ffiseg a Chemeg. Ni chynigid y pynciau hynny i ferched yn yr ysgol uwchradd yng Nghastell Cyfarthfa yr oedd Rosentyl yn ddisgybl ynddi, ond roedd hi'n benderfynol o astudio i fod yn feddyg. Gwnaed trefniadau arbennig iddi astudio'r pynciau hynny yn yr ysgol, a dilynodd Bryneilen yn ôl traed ei chwaer. A diddorol gweld y ddwy maes o law yn sefydlu cronfa i wobrwyo'r bachgen a'r ferch yn Ysgol Cyfarthfa a enillai'r marciau uchaf mewn Ffiseg yn eu harholiadau Safon A.

Mae gwobr hefyd yn enwau'r ddwy yn Ysgol Meddygaeth Prifysgol Caerdydd i'r 'myfyriwr sydd wedi cyrraedd y safon uchaf wrth gyflwyno sylwadau Obstetreg a Gynaecoleg'. Yn ogystal, rhoddwyd arian ganddynt i'r Eisteddfod Genedlaethol i greu 'Gwobr Goffa Tom Griffiths, Brydan', a rhoddir gwobr yn yr Eisteddfod hefyd er cof am y ddwy yn y gystadleuaeth ar gyfer cyfansoddi erthygl wyddonol.

Merêd
Llun: S4C

Amser a gofod a balla i sôn am ragor o drigolion Heol Shirley, ond cyn cloi rhaid crybwyll dau arall, a ninnau wedi cyrraedd rhifyn 500 o'r *Dinesydd*, sef **Dr Meredydd Evans a'i wraig, y gantores Phyllis Kinney**. Daethant i Gaerdydd gyda'u merch Eluned yn 1963, pan benodwyd Merêd yn Bennaeth Adran Adloniant Ysgafn BBC Cymru. Rhannodd Eluned rai o'i hatgofion am Heol Shirley â mi, ac rwy'n ddiolchgar iddi am ei chaniatâd i'w cyhoeddi yma:

Symudasom i 81 Shirley Road rywbyrd ym mis Medi neu Hydref 1963 ac roeddwn i wrth fy modd yn y tŷ. Roedd yn dŷ reit fawr, yn dri llawr â fflat ar y top. Roedd mam a dad yno am ryw ddeng mlynedd, tan 1973 pan symudon nhw i fflat yn Llanrhymni. Roedd dad wedi gadael y BBC y flwyddyn honno ac ymuno ag Adran Efyddiau Allanol y Brifysgol yng Nghaerdydd. Rwy'n cofio'r tŷ yn dda iawn, yn enwedig yr adeg pan oedd [y cynhyrchydd teledu] Ruth Price yn byw yn y fflat dop; a daeth [y dramodydd] Rhydderch Jones i fyw yno yn nes ymlaen. Cawsom lawer o hwyl a phartion di-ri! Un tro ddaru i mi ddeffro i sŵn pibgod ryw nos Sadwrn pan ddaeth aelodau o dîm rygbi'r Alban yn ôl i barti yn y tŷ. Dro arall daeth rhai o dîm Ffrainc i barti!

'Babi Merêd' oedd Y *Dinesydd*. Ymddangosodd y rhifyn cyntaf ym mis Ebrill 1973, yn dilyn misoedd o drafod a chynllunio; ac felly gallwn ddweud mai Heol Shirley oedd man geni'r *Dinesydd*.